

Les publicacions periòdiques dels museus gironins

GABRIEL ALCALDE I GURT
JOSEP MANUEL RUEDA I TORRES

En els darrers anys s'està produint una considerable activitat editorial des dels museus, els quals publiquen llibres, guies, revistes i butlletins periòdics, catàlegs d'exposicions,... Els museus de les comarques de Girona no són una excepció a aquest fenomen, tot i que no han disposat de publicacions periòdiques pròpies fins als inicis dels anys 80.

Durant aquesta dècada alguns museus de nova planta o remodelats, han endegat publicacions periòdiques desti-

nades a difondre les seves activitats i a divulgar els estudis referents al seu propi àmbit d'actuació territorial. El Museu del Montgrí i el del Baix Ter va treure al carrer l'any 1982 els Papers del Montgrí, l'any 1986 el Museu Comarcal de la Garrotxa començà a publicar Vitrina, el Museu Etnològic del Montseny edità el 1987 el primer número d'Aixa i el 1989 aparegueren L'Estoig, publicació de l'Arxiu i el Museu de Palafrugell, i l'Informatiu de l'Arxiu i el Museu de Sant Feliu de Guíxols.

Una activitat editorial notable

La important activitat editorial que estan desenvolupant els museus no és un fenomen exclusiu de les comarques de Girona sinó que és general de tot el país. A Catalunya existeixen nombroses publicacions periòdiques editades per museus o dedicades a temes museològics. Si bé la zona amb major volum i tradició de publicacions és la ciutat de Barcelona i les comarques del seu entorn, se n'editen també des de nombrosos altres museus de localització i característiques molt diverses. De fet, les publicacions periòdiques de museus compten ja amb una vida llarga. El seu inici el trobem l'any 1884 amb l'aparició del primer número del Butlletí de la Biblioteca Museu Balaguer. En aquest centenar llarg d'anys d'història, observem en la dècada dels anys 80 del nostre segle un moment de màxim apogeu pel que fa referència a l'inici d'aquestes publicacions, fet que denota una etapa de marcada vitalitat dels museus (de les publicacions periòdiques comptabilitzades, més d'un 70% apareix en aquesta dècada). Aquest fenomen, si bé és una conseqüència directa de la major sensibilització en matèria de museus que s'està donant en aquests anys, s'inscriu també en l'augment general de publicacions que s'ha produït a Catalunya. Aquest eiximent de publicacions periòdiques en museus catalans està estretament lligat al reeiximent museístic iniciat a Catalunya en els anys 70 i que eclosionà en la dècada dels 80 amb la creació del Servei de Museus i posteriorment de la Xarxa de Museus Locals i Comarcals, que propiciaren la constitució o remodelació de museus en petites i mitjanes poblacions. Aquest fenomen va venir acompanyat de l'entrada de nous conceptes museològics i museogràfics, els quals transformaren la realitat museística i obsessiva a Barcelona. Dins el marc d'aquestes noves tendències i del nou concepte de museu, el qual té com a definició abandonada la donada per l'ICOM, és on neixen aquestes revistes, car el museu ja no és només el responsable de conservar, documentar i exposar el seu patrimoni, sinó que l'ha d'investigar i divulgar. D'altra banda es va consolidant el concepte de museu territorial com a ens dinamitzador de la cultura i la ciència de la seva contrada.

Tres tipus de publicacions

L'inventari exhaustiu de les publicacions periòdiques de museus és de difícil realització donada la seva dispersió tant geogràfica i cronològica com, principalment, dels seus editors. En la taula I en presentem una aproximació.

Segons la seva funció, podríem distingir entre tres tipus de publicacions:

A - Informatives. Publicacions del tipus butlletins informatius. Estan dedicades a donar informació sobre les activitats del museu que l'edita i a vegades inclouen també breus articles sobre objectes o temes del museu. Solen ser d'un museu en concret i de poques pàgines (4-8 pàgines). En aquest apartat inclouríem també publicacions informatives d'associacions, de determinats tipus de museus o de conjunts de museus d'àmbits territorials amplis. Solen ser de periodicitat mensual, bimensual o trimestral.

B - D'estudis del mateix àmbit (territorial o temàtic) del museu. Publicacions que serveixen per difondre estudis diversos relatius al territori o a la temàtica als quals fa referència el museu. Els temes estrictament museològics hi són tractats de manera molt excepcional. Generalment tenen una periodicitat anual.

C - Museològiques. Revistes de temàtica museològica i museogràfica i d'àmbit català.

Pel que fa referència a les comarques de Girona, el nombre de publicacions periòdiques de museus és proporcionalment inferior a la de la totalitat de Catalunya, si bé aquí presenten una repartició més racional. A Catalunya aquestes publicacions són produïdes principalment per museus del Barcelonès i de les comarques de l'entorn de la capital, especialment les costaneres. A les comarques de Girona no hi ha antecedents de revistes de museus anteriors a 1980 i totes han aparegut editades per museus locals i comarcals en la dècada de 1980, el moment de màxim auge observat a Catalunya.

De les cinc publicacions existents quatre s'inscriuen en el tipus B, mentre que una, l'Informatiu de l'Arxiu i el Museu de Sant Feliu de Guíxols, s'inclou en el tipus A.

TAULA I

PUBLICACIONS PERIÒDIQUES DE MUSEUS CATALANS

1-Aixa
"Revista anual de la Gabella,
Museu Etnològic del
Montseny" 1/1987

2-Anales y Boletín de los
Museos de Arte de
Barcelona
1/1944

3-Annals de la Casa Museu
Prat de la Riba
Castellterçol 1/1985

4-Arraona
"Edició: Patronat de l'Arxiu
Històric de Sabadell,
Patronat dels Museus
Municipals de la Ciutat i
Ajuntament de Sabadell.
1/1950

5-Batalleria
(Museu de Geologia del
Seminari. Barcelona) 1/1987

6-Butlletí
"Museu de Rubí" 1/1981

7-Butlletí del Patronat
Municipal de Museus de
Cardona 1/1982

8-Butlletí d'Informació
Associació d'Amics del
Museu de Molins de Rei
1/1982

9-Butlletí d'Arqueologia
Industrial i de Museus de
Ciència i Tècnica 1/1988

10-Butlletí de la Biblioteca
Museu Balaguer 1/1884

11-Butlletí dels Museus d'Art
de Barcelona 1/1931

12-Carrer dels Arbres
"Edita: Museu de Badalona"
1/1979

13-Del Museu
Butlletí del Museu de Reus
1/1989

14-*De Museus*
1/1988

15-*Dossier de Museus*
1/1989

16-*Drassana: Revista del Museu Marítim* 1/1988

17-*El Museu*
Butlletí dels Amics del Museu Mun. d'Est. Tèxtil de Premià de Mar. 0/1986

18-*Fòrum*
Museu Nacional Arqueològic de Tarragona 1/1986

19-*Fulls del Museu Arxiu de Santa Maria*
Mataró 1/1978

20-*Full d'Informació*
"ATMC" 0/1984

21-*Full informatiu*
Museu Mun. d'Est. Tèxtil de Premià de Mar 1/1986

22-*Full Informatiu*
Museus de Martorell 1/1990

23-*Fulls del Museu del Montsec* 1/1984

24-*Gòsol: Quaderns de divulgació del futur*
Museu Municipal de Gòsol 1/1986

25-*Identitats*
"Revista del Museu de l'Hospitalet" 0/1987

26-*Informatiu de l'Arxiu i Museu de Sant Feliu de Guíxols* 1/1989

27-*Informatiu del Museu del Montsià* 1/1985

28-*Informatiu del Museu del Prat* 1/1989

29-*Informatiu Museus*
1/1988

30-*Laietania*
Museu Comarcal del Maresme 1/1981

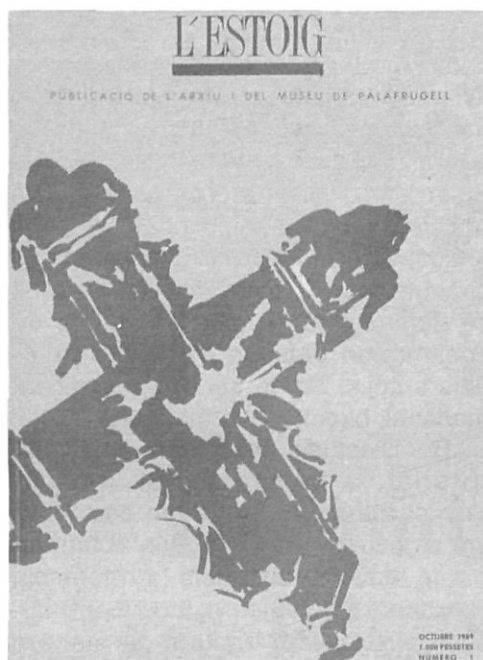
31-*La Nostra Mar*
"Edita: Museu del Mar. Casa del Mar (Vilanova i la Geltrú)" 1/1982

32-*La Plana del Baix Llobregat*
Museu de Gavà 0/1990

33-*La Sentiu*
"Museu de Gavà" 1/1980

Cinc museus amb publicacions

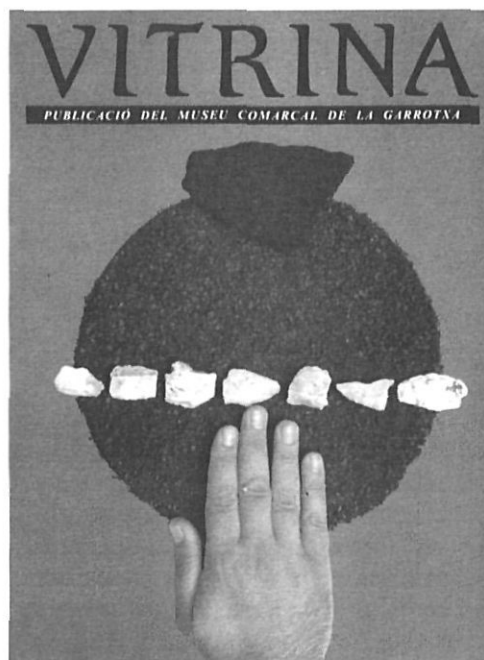
Els cinc museus amb publicacions periòdiques pròpies són d'àmbit local o comarcal i de recent creació o reestructuració. Les característiques particulars de cada publicació estan estretament lligades a la gènesi i la dinàmica de cada un dels museus. La preexistència d'un centre d'estudis o d'un grup d'estudiosos que s'integra al museu o parti-

cipa activament en la seva creació comporta que la revista del museu conservi components (d'edat, formació,...) (Taula III) de l'antic centre d'estudis; aquest seria el cas de Torroella de Montgrí o Palafrugell. Antics museus que han tingut una vida pròpia separada de la del centre d'estudis de la seva comarca i que han estat radicalment remodelats o refundats, propicien revistes com l'editada a Olot. Museus de nova planta, fets en una àrea sense tradició investigadora, es reflecteixen en revistes com la del museu d'Arbúcies. Malgrat aquestes diferents gènesis i dinàmiques, els museus editors de publicacions periòdiques tenen en comú ser museus joves o amb muntatges museogràfics recents i que disposen de personal tècnic propi. El cas del Museu de Sant Feliu de Guíxols seria una excepció a aquestes generalitzacions ja que aconsegueixen el grau de vitalitat que pressuposa la publicació d'un butlletí informatiu sense comptar amb personal tècnic

adscribit i trobant-se tancat al públic.

Cap d'aquestes publicacions periòdiques es dedica exclusivament a peces del museu o a temes de caràcter museològic sinó que presenten majoritàriament estudis diversos relatius al territori al qual fa referència el museu, constituint una prova més de l'estreta vinculació del museu al seu territori. Aquest caràcter ve marcat també pel fet que les publicacions són

el treball conjunt del museu amb altres institucions culturals del mateix territori; per exemple en totes cinc publicacions hi participa l'arxiu local o comarcal, encara que en diferent grau, des de ser-ne coeditor fins a només col·laborar en l'edició, o en el cas Vitrina en la qual a més a més de l'Arxiu Comarcal hi col·labora també el Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa.

En aquest punt remarcuem l'actual tendència a l'augment de l'interès pels estudis locals i comarcals i la participació d'universitaris que troben sortides professionals en els municipis, la qual cosa comporta una substitució dels antics erudits i estudiosos locals, sense formació universitària i amb una important i lloable dedicació en el temps lliure, per professionals de les ciències socials, humanes, naturals,...

Les revistes de museus, en constituir uns canals de difusió de la investigació local i comarcal, són també un reflex d'aquest procés.

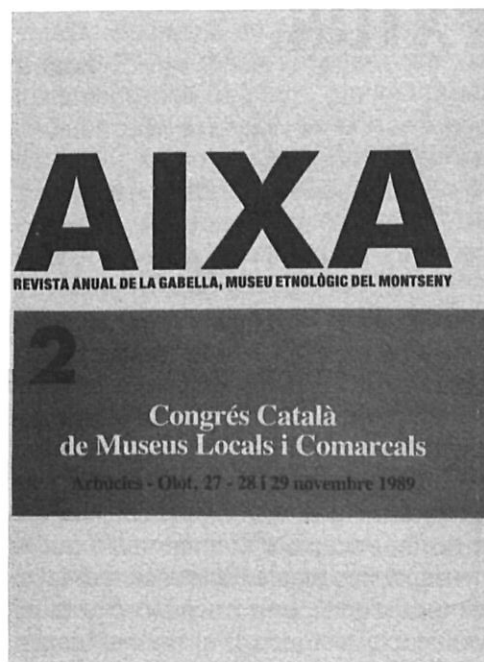
Ajuts del municipi i d'altres institucions

Totes les publicacions de museus de les comarques de Girona reben un fort recolzament per part de l'ajuntament de la localitat on es troba ubicat el museu i aquestes institucions són qui en definitiva fan possible l'aparició de les publicacions. Compten a més a més amb altres ajuts procedents prin-

El tema del finançament és, sens dubte, un dels seus problemes més greus.

Les publicacions periòdiques, a part de ser un exponent de la vitalitat del museu i de la seva estreta vinculació amb el seu àmbit territorial, contribueixen a promoure la investigació local i comarcal alhora que li donen un caràcter professional.

De tot això, les publicacions de

cipalment de la Diputació de Girona i de la Generalitat (Servei d'Arxius i Servei de Museus). El nombre de vendes és reduït (generalitzant podem parlar d'una venda màxima d'1/3 de l'edició) i la inclusió d'anuncis és difícil donat el caràcter i la difusió d'aquestes revistes.

museus que tenim a les comarques de Girona en són un exponent clar.

Gabriel Alcalde és director del Museu Comarcal de la Garrotxa.
Josep Manuel Rueda és director del Museu Etnològic del Montseny.

TAULA II

CARACTERÍSTIQUES DELS AUTORS DELS TREBALLS					
	PAPERS	VITRINA	AIXIA	INFORMATIU	L'ESTOIG
FORMACIÓ					
Universitària	74%	100%	98%	71,5%	100%
No universitària	26%	-	2%	28,5%	-
EDAT					
-35 anys	70%	74%	71,5%	71,5%	25%
35-50 anys	15%	22%	26,5%	-	37,5%
+ 50 anys	15%	4%	2%	28,5%	37,5%
PROCEDÈNCIA					
localitat / comarca	48,5%	45%	13%	86,5%	12,5%
altres comarques	47%	45%	74%	13,5%	87,5%
fora de Catalunya	4,5%	10%	13%	-	-

34-*L'Atzavara*
Secció de Ciències Naturals del Museu Comarcal del Maresme 1/1979

35-*Les nostres arrels*
Museu Mun. d'Est. Tèxtil de Premià de Mar 1/1977

36-*L'Estoig*
"Publicació de l'Arxiu i Museu de Palafrugell" 1/1989

37-*Miscel·lània Zoològica*
"Museu de Zoologia" 1/1958

38-*Museu de Pallejà*
1/1983

39-*Museu de Vilafranca*
1/1990

40-*Olerdulae*
Edita: Museu de Vilafranca 1/1987

41-*Pal·ladiana*
"Butlletí del Museu de Pallejà" 0/1988

42-*Papers del Montgrí*
"Edita: Museu del Montgrí i el baix Ter, Centre d'Estudis-Arxiu" 1/1982

43-*Puig Castellar*
"Revista del Museu Torre Balldovina" 1/1961

44-*Quadern de Prehistòria i Arqueologia del Maresme*
"Museu Municipal Mataró" 1/1977

45-*Revista de Museus*
1/1983

46-*Serrallosa*
Amics del Museu Arxiu de Sentmenat 1/1987

47-*Sessions d'Estudis Mataronins* 1/1983

48-*Singladures*: Butlletí del Museu Municipal de Vilassar de Mar. 1/1985

49-*Treballs del Museu de Zoologia* Barcelona 1/1984

50-*Treballs del Museu de Ciències Naturals de Barcelona* 1/1987

51-*Urtx*
Edita: Ajuntament de Tàrraga i Museu Comarcal de Tàrraga 1/1989

52-*Vitrina*
"Publicació del Museu Comarcal de la Garrotxa" 1/1986